

Андруш Л.В.
слухач магістратури ННІ ЗНПК ДДУВС
Науковий керівник: Колінько Ц.В. –
канд. юрид. наук, заступник директора
ННІ ЗНПК із заочного навчання
цивільних осіб ДДУВС

ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ПРИ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИНАМ

З розвитком інформаційних технологій та глобалізації суспільства людство зробило великий крок вперед у своєму розвитку. Але у всього є зворотний бік. Так вийшло і з мережею Інтернет, яка стала не тільки корисним надбанням суспільства, але й великою площею для скоєння злочинів у цій мережі, а також за її допомогою.

Правовою основою для протидії комп'ютерній злочинності на національному рівні є Кримінальний кодекс України. Даний вид протиправних дій називається злочинами у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж (ст. 361, 361, 363 ККУ) або, як їх прийнято називати, «кіберзлочини».

Даний вид злочинів є досить новим, але, за даними Інтерполу, за рівнем зростання він вже перегнав такі види злочинів як незаконний обіг зброї та торгівля наркотиками.

Такий швидкий розвиток даних кримінальних правопорушень зумовлений тим, що мережа Інтернет є доволі сприятливою для вчинення злочинів, адже їй притаманні глобальність, транскордонність, анонімність, взаємозамінність вузлів мережі.

Якщо такі підрозділи поліції, як кримінальна поліція та органи досудового розслідування, створені та функціонують вже дуже давно та мають певну методiku та напрацювання, які застосовують під час здійснення правоохоронної діяльності, то напрямок боротьби з кіберзлочинами є досить новим у правоохоронних органах України.

Тому створення такого структурного підрозділу Національної поліції як кіберполіція є дуже доречним і актуальним. Департамент кіберполіції був створений постановою Кабінету Міністрів України № 831 від 13 жовтня 2015 року «Про утворення територіального органу Національної поліції».

До завдань Департаменту кіберполіції належать такі: реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності, завчасне інформування населення про появу нових кіберзлочинців, впровадження програмних засобів для систематизації кіберінцидентів, реагування на запити зарубіжних партнерів, які будуть надходити по каналах Національної цілодобової мережі контактних пунктів.

Тобто виходить, що підрозділ кіберполіції покликаний здійснювати правоохоронну функцію в державі, протидію кіберзлочинності та захист прав громадян у кіберпросторі.

Незважаючи на масштабну реформу правоохоронних органів України та створення такого органу як кіберполіція, даних дій недостатньо для мобільної та компетентної роботи правоохоронців у кіберпросторі.

Першою і найголовнішою проблемою у функціонуванні кіберполіції є недостатня нормативно-правова база для її діяльності, колізії правових норм, які виникають між нормативно-правовими актами.

Так, постановою Кабінету Міністрів України № 831 від 13 жовтня 2015 року «Про утворення територіального органу Національної поліції» утворено Департамент кіберполіції, коли у ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» регламентовано, що у складі поліції функціонують:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) патрульна поліція;
- 3) органи досудового розслідування;
- 4) поліція охорони;
- 5) спеціальна поліція;
- 6) поліція особливого призначення.

Тобто підрозділ кіберполіції не передбачений Законом, і його діяльність є сумнівною з точки зору законності.

Також не прийнято Закон України «Про захист прав інтелектуальної власності в Інтернеті», Верховною Радою України лише розробляються та приймаються зміни та доповнення до вже існуючих нормативно-правових актів, коли було б доцільніше створити єдиний уніфікований закон, в якому б були регламентовані норми про захист прав авторів та інших суб'єктів права інтелектуальної власності, санкція за вчинення порушень цих прав та органи, які мають право проводити розслідування даних правопорушень. Це дало б змогу розширити правоохоронну функцію кіберполіції та її взаємодію із суб'єктами права інтелектуальної власності.

Не прийнято Закон України «Про кіберполіцію». Прийняття такого закону розширило б юрисдикційні та компетентні межі здійснення органом кіберполіції покладеної на неї правоохоронної функції, адже покладені на поліцію завдання є більш масштабними і глобальними і не повинні обмежуватися лише злочинами в мережі, поряд з цим було чіткіше організовано діяльність підрозділів кіберполіції, межі порушення прав та свобод осіб при проведенні гласних та негласних слідчих розшукових дій в межах розслідування, адже дані слідчі розшукові дії мають проводитися згідно з нормами Кримінально-процесуального кодексу, як і органами досудового розслідування, але вони будуть мати більш специфічний характер і існує необхідність захистити учасників кримінального провадження від зловживань з боку посадових осіб підрозділу кіберполіції.

Нагальною проблемою є напрацювання методик і алгоритмів діяльності

кіберполіції, вироблення науково обґрунтованих методичних рекомендацій в рамках вимог чинного КПК.

У висновку можемо сказати про те, що перешкодою для компетентної та мобільної роботи кіберполіції є недостатність нормативно-правового регулювання.

Причиною цього є легковажне ставлення законотворців до специфіки діяльності кіберполіції. Вважається, що якщо кіберполіція є структурним підрозділом Національної поліції України, то й норми, що забезпечують виконання правоохоронної функції, не мають відрізнятися. Якоюсь мірою це так. Але не варто забувати, що здебільшого розслідування злочинів кіберполіцією проводиться в межах кіберпростору, тому слідчі розшукові дії, оцінка і дослідження доказів будуть мати специфічний характер.

На нашу думку, такі заходи мають забезпечити компетентне та своєчасне здійснення правоохоронної функції кіберполіцією:

- Прийняття Закону України «Про захист прав інтелектуальної власності в Інтернеті».
- Прийняття Закону України «Про кіберполіцію».
- Напрацювання методик і алгоритмів діяльності кіберполіції, вироблення науково обґрунтованих методичних рекомендацій в рамках вимог чинного КПК.
- Створення механізму партнерства в інформаційному суспільстві для взаємодії та координації заходів щодо забезпечення кібербезпеки.
- Розробка регулюючих механізмів, що визначатимуть права, обов'язки та відповідальність учасників у сфері протидії кіберзлочинності.
- Створення єдиної системи обміну інформацією про випадки кіберзлочинів.
- Забезпечення підготовки висококваліфікованих ІТ-фахівців для запобігання будь-яким злочинам в інформаційному та комп'ютерному просторі.
- Налагодження міжнародної взаємодії у напрямку протидії кібератакам.

-
1. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
 2. Діордіца І.В. Кібербезпекова політика України: стан та пріоритетні напрями реалізації: монографія. Запоріжжя: Гельветика, 2018. 548 с.
 3. Фатхутдінов В. Нова кіберполіція у світлі реалізації державної безпекової політики: наукова стаття. *Національний юридичний журнал*. 2016. Серпень. С. 100–103.
 4. Артеменко О.В., Бідонько Р.В. Кіберполіція України. Організація діяльності та перспективи розвитку: наукова стаття. *Право і суспільство*. № 1. 2017. С. 116–119.